

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460518

26. De Præscriptionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61781)

§. XI.

30 *Contraria* exceptioni est replicatio, quæ nihil aliud est, quam exceptionis elisio, quæ actor rursus reum contra se excipientem repellit; veluti cum pactus est aliquis cum debitore suo, ne ab eo pecuniam petat, postea contrariâ voluntate placuit, ut peteret, exceptio ex priori pacto competens elidetur per replicationem ex pacto posteriori. *pr. Instit. de Replicat.*

Replicationi respondet reus per duplicationem. §. 1. *Inst. Eod.* Duplicationi actor per triplicationem. §. 2. & triplicationi reus per quadruplicationem. §. 3. *Instit. d. r.* Et sic porro multiplicatur defensionum nomina, quousque vel actor, vel reus habeat, quod objiciat ad se salvandum. *l. 2. §. 3. ff. h. t.* Verùm Judicis partes erunt, hac in re modum statuere, ne lis in infinitum abeat cum gravi partium detrimento, quem in finem in *Ordinatione Camera p. 3. tit. 26. §. 2. & tit. 29. §. ult.* cautum est, ut in exceptionibus dilatoriis ultra duplicem, in peremptoriis verò ultra triplicem non procedatur: In praxi tamen quadruplicem etiam solet admitti, nisi Judex circumstantiis facti permotus, vel etiam partes inter se conventionem prohibuerint, ne ultra duplicem fiat progressus, duobus scriptis alternis terminato processu, & submissione factâ, ut Prædici loquuntur.

Plura de Exceptionibus, præsertim in specie, si scire cupis, adi & consule Mar. Anton. Blancum, Joannem Zangerum, Carolum de Grassis *tr. de Exceptionibus.*

TITULUS XXVI.

De Præscriptionibus.

SUMMARIA.

1. *Præscriptionis synonymia.* 2. *definitio.* 3. *divisio.* 4. *origo.*
5. *Quis possit præscribere.* 6. *usque 25. qua possit præscribi, qua non?*
25. *usque 31. Præscriptionis requisita sunt possessio.* 31. *usque 34. titulus.* 36. *usque 41. bona fides.* 41. *usque 48. Et tempus legitimum.*
48. *Præscriptionis finis.*
49. *usque 53. Eiusdem effectus.* 53. *cum seqq. Contraria.*

Inter exceptiones peremptorias improprias frequentissima & utilissima est exceptio præscriptionis; quæ proinde *hæc* tit. exponitur.

§. I.

Præscriptio etsi olim multum diversa fuerit ab usucapione, ut tradunt Interpp. *ad pr. Instit. de Usucap.* modò tamen terminè pro synonymis ponuntur, & sunt ejusdem effectus. *t. r. C. de Usucap. transform.* hæc nihilominus remanente differentia, quòd usucapio hodie dum adhuc veram desideret possessionem, secus ac præscriptio, ut hinc servitutum, aliorumque jurium incorporalium juridicè loquendo nulla detur usucapio, sed tantum præscriptio. *Arnold. Rath. tr. de Usucap. th. 3. lit. B.*

§. II.

Definitur præscriptio, quòd sit domini acquisitio, vel alieni juris, sive realis, sive personalis peremptio per continuationem temporis lege definiti. Colligitur ex *l. 3. ff. de Usurp. & usucap.*

§. III.

Dividitur præscriptio in ordinariam, seu longi temporis, in extraordinariam, seu longissimi temporis, & in immemorialem. Præscriptio ordinaria est, quæ completur tempore ordinario 10. vel 20. an-

annorum. Extraordinaria, quæ perficitur tempore extraordinario 30. vel 40. annorum. Immemorialis verò illa dicitur, quando possessio tam diu duravit, ut initium ejus hominum memoriam excederet. Unde differt à præscriptione centenaria, eò quòd hæc possit esse non immemorialis: quia possent aliqui esse ultra 100. annos, & contrarii meminisse. Præterea notat Molina *de F. & F. tr. 2. disp. 76. num. 3.* ex eo, quòd constet, possessionem aliquam cepisse post longissima etiam tempora 200. 600. aut 1000. annorum, non tolli, quòd sit immemorialis, modò initium illius memoriam senum, qui modò sunt, etiam ex auditu, & traditione suorum antecessorum excedat: constat enim Majoratus omnes, aut fere omnes Hispaniarum cœpisse post tempora Principis Pelagii, qui Hispanias à Sacra-cenis primus cepit vindicare: constat item impositiones, quas multi Nobiles à suis subditis accipiunt, longè minoris esse temporis, quæ tamen dicuntur esse temporis immemorialis.

§. IV.

4 *Causa efficiens* Præscriptionis est Jus Civile: hoc quippe jure præscriptio introducta, statutumque est, ut si quis rem alienam debito tempore & modo possideat, ejus dominium irrevocabiler acquirat, sitque deinceps liber ab omni infestatione, actione, repetitione & vindicatione prioris domini. Neque hoc alienum est à jure naturali, quo præcipitur, cum alterius jactura neminem locupletari oportere: id enim intelligendum est de locupletatione injusta, non de ea, quæ fit legis autoritate ex justa & publica causa: nam quotiescunque concurrunt duæ rationes naturales, illa vincit aliam, quæ fortior est, quæque majori niti-

tur fundamento ob publicam Reipublicæ utilitatem. *l. Stichum 95. §. naturalis ff. Solutio matrimonii.* Taceo, quòd præscribens non videatur locupletari cum damno domini, quia cum is rem tanto tempore neglexerit, eamque passus sit præscribi, & ita damnum & jacturam hanc suâ culpâ sentiat, sentire non censetur. *l. quod quis 203. ff. de R. F.*

§. V.

Subiectum Præscriptionis est præscribens. Possunt autem in genere præscribere omnes, qui possunt rem alienam nominæ proprio possidere, & dominium acquirere. Pirthing. *h. t. n. 9.* Eckolt. *ad ff. de Usurp. & Usucap. §. 8.*

§. VI.

Materia, seu Objectum Præscriptionis est res apta & non prohibita præscribi. *l. 24. ff. de Usurpat. & usucap.* Prohibentur autem res quædam præscribi naturâ, quædam legis dispositione.

Naturâ Præscriptionem refugiunt res, quæ tanquam propriæ possideri nequeunt: quia cum inventa sit præscriptio, ne dominia rerum in incerto sint, res, quæ tanquam propriæ possideri nequeunt, nec præscribi valent. Gonzalez *ad c. 7. h. t. n. 8.* Hinc.

I. Præscribi non possunt res sacra; quales sunt, quæ ritè & solenniter per Pontifices (hodie per Episcopos) DEO sunt consecratæ, ut sunt Ecclesiæ, templa, sacella, oratoria, Monasteria, altaria, calices, vestes ornamenta sacra, reliquiæ Sanctorum, &c. per *l. qui universas §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. possess. §. 1. Inst. de Usucap.* Quòd si tamen res sacra rursus profanaretur, præscriptionem admitteret. *l. cum loca & ibi Gloss. ff. de Relig. & sumpt. fun.*

II. Res religiosæ; quales sunt sepulchra, sive loca, in quæ corpus olisæque homi-

minis illata sunt, ut ibi perpetuo maneant. §. 9. *institut. de Rer. divis. junctâ l. 9. ff. de usurp. & usucap.* Quæ tamen non amplius, ut olim, cujusvis voluntate fiunt, sed hodie cœmeteria auctoritate Episcopi consecrantur. c. 4. *de Religios. domib. c. 1. causâ 13. q. 1.* Rectè verò Accursus in l. 4. *C. de Mort. Infer.* distinguit jus sepeliendi à dominio sepulchri, ita ut jus sepulchri præscriptione acquiri possit per l. 6. *C. de Relig. & sump. fun.*

9 III. Res sanctæ; quales sunt quæ speciali sanctione ab injuria, & violatione hominum sunt defensæ, atque munitæ §. 10. *Instit. de Rer. divis. l. 8. pr. ff. Eod. junctâ l. 9. ff. de Usurpat. & usucap.* veluti sunt muri, & portæ civitatum, quas violare capitale est. d. §. 10. *Instit. & l. fin. ff. de Rer. divis.* item Imperium Romano-Germanicum, quod ideo vernaculè dicimus Das Heil. Röm. Reich.

10 IV. Res publicis usibus deputatæ, ut sunt forum, via publica, fons, pons, theatra, stadia, scholæ, curiæ, porticus &c. d. l. 9. *ff. de Usurp. & usucap.* idque verum est, etiam si iis populus uti desierit. l. *viam ff. de Via publ. & itin.* quia laicis est, quod eis uti possit, & ad eum finem fuerint assignatæ. Molina de *F. & F. rr. 2. disp. 79.*

11 V. Præscribi nequeunt officia publica *Novel. 8. c. 7.* maximè beneficia Ecclesiastica: quia hæc omnino exempta sunt commercio humano, nec etiam vendi possunt sine labe simoniæ, sed sola canonica institutione, & auctoritate Superiorum obtinentur. c. 1. & ibi *Gloss. de R. F. in 6. & probatur ex c. 3. de Instit. c. contingit 9. de Dolo & contum. Covar. in Relect. c. possessor p. 2. §. 10. n. 9.* Neque contrarium est c. *cura 11. de Fure patronat. ubi dicitur: mandamus, qua-*

renus ex donatione Laicorum, nisi auctoritas Diocesani Episcopi & consensus adfit, Nullus vestrum aliquas sibi Ecclesias vindicare præsumat, vel retinere taliter acquiritas, nisi legitimâ fuerit præscriptione munitus. Ergo dari potest legitima præscriptio ad acquirendum beneficium sine canonica institutione acceptum. Nam ut bene observat Barb. & Panorm. *ibid.* Textus ille intelligitur, non de Ecclesiis in beneficium & titulum, sed in proprietatem concessis: quod colligitur in primis ex eo, quod *dict. cap.* non tantum ad Clericos, sed etiam ad Monachos, & Monasteria scriptum sit, qui tamen beneficia in titulum habere non possunt. Deinde: quia in textu dicitur, ne ex donatione quispiam Ecclesias vindicare præsumat; atqui donatio facta loco religioso intelligitur non in beneficium, sed in proprietatem facta juxta c. 4. *de Donacionib.*

II. A Laicis præscribi non possunt jura Ecclesiastica, & spiritualia, veluti jus decimarum, primitiarum, oblationum, jus eligendi, aut conferendi beneficia Ecclesiastica, jus cognoscendi & judicandi causas Ecclesiasticas, & Clericorum, quia à Laicis possideri nequeunt. c. 7. *h. e.* Quamobrem etiam si mille anni transierint, Laici ejusmodi jura haud præscribent, uti cum Joan. Andr. in c. 2. *de Præbend. in 6.* docet Azor. *instit. moral. tom. 3. lib. 1. c. 20. p. 2.* Diversum obtinet in bonis Ecclesiasticis, quæ sacra non sunt, ea enim à Laicis præscribi valent, longiore tamen tempore, de quo *infran. 15.*

VI. Liber homo, qui nullo tempore præscribi potest, ut fiat servus, licet possessor bonæ fide illum emerit, putans esse servum §. 1. *Instit. de usucap. l. fin. C. de Longi temporis. præscript. qua pro libertate.* Econtra verò servus præscribere potest liber-

bertatem contra dominum; si per 20. annos bonâ fide gesserit se pro libero, etiam sine titulo libertatis. *cit. l. ult. C. de Longi temp. & c. quod favore libertatis introductum est.*

14 VII. Ex natura præscriptionem respiciunt res meræ facultatis, hoc est, quæ citra obligationem, aut conventionem, cujusque libero arbitrio relinquuntur, arg. l. 2. ubi Glossa & Bartol. ff. de Via public. Gail. 2. observ. 18. num. 4. Zoël. ad ff. h. t. num. 40. Ratio est: quia quæ hujusmodi sunt, cum sint meri facti, nihil juris ponunt, cui præscribi possit, & antequam fiant, nec sunt in rerum natura. Adde, quod non deceat, ut beneficium, in debitum vertatur. Sic is, qui quot annis Ecclesiæ, aut Hospitali cuidam certam pecuniæ quantitatem liberè donavit, cogi non potest, ut in posterum similiter donet. *c. 61. causa. 16. q. 1.* Similiter licet Monachi ex alieno Monasterio Abbatem longissimo tempore elegerint, nequeunt tamen aut jure consuetudinis, aut præscriptionis ad ejusmodi electionem, in posterum continuandam compelli. *cap. Abbate 25. de V. S.* Eadem ratione, si 40. annis continuus molendinum meum frequentasti, ut frumentum moleres, non propterea possum prætextu præscriptionis te impedire, quò minus, si libeat, aliud molendinum accedas. Covarr. in d. c. possessor 2. p. relect. §. 4. n. 6. & seq. Quod tamen intelligendum est, nisi alius prohibeat, & huic prohibitioni is, qui meram facultatem habet, acquiescat: per similem enim prohibitionem, & acquiescentiam constituitur prohibens in quasi-possessione juris contrarii, & consequenter in præscribendi conditione. Layman. in Theol. morali lib. 3. tr. 1. c. 8. n. 8. Præterea actus facultativi cessant esse tales, &

præsumuntur obligatorii, si concurrat eorum multiplicitas & continuatio per longum tempus. Rip. in c. cum Ecclesia Sutrina num. 55. de causa possess. & propr. Rota decis. 397. num. 3. & 640. num. 3. p. 2. Rec. & dec. 86. num. 8. p. 5. Rec.

Legi positivæ præscribi prohibentur I. res Ecclesiarum, eatenus, ut contra eas non nisi 40. annorum præscriptio locum habeat, non tantum, si eâ privatus quis, sed etsi alia Ecclesia uti velit. *c. 4. & 6. h. t. T. C. Ne rei dominica, & templorum vindicatio temporis præscriptione submoveatur.* Sed nec antè incipiet hæc præscriptio, quàm post mortem Prælati, qui rem Ecclesiæ malè alienavit. Menoch. consil. 261. Excipiunt non pauci res mobiles, & actiones propriis terminis per Jus Civile conclusas, ut v. g. ædilitias, itémque quando Ecclesia ex lege municipali jus acquirit, certo per eandem tempore circumscriptum: in his enim casibus Ecclesia communi præscriptioni subjicitur. Si Ecclesia successit alicui privato, contra quem usucapio coeperat, dividuntur tempora, ut in præteritum quidem jure privati, in futurum verò utatur privilegio suo. Pancrm. lib. 2. consil. 14. Porro Ecclesiæ Romanæ non nisi centenaria præscriptio obstare potest, idque certum est ex Jure Canonico. *c. 12. h. t.* quamvis in Jure Civili hæc res sit controversa. Fachin. lib. 8. Controvers. cap. 3. Quin etiam contra ordinem & Monasteria S. Benedicti ex privilegio Eugenii IV. contra congregationem S. Salvatoris ex privilegio Julii II. & contra horum privilegia participantes, non præscribitur nisi annis 60. Molina de F. & F. tr. 2. disput. 72. Less. lib. 2. c. 6. dub. 23. n. 14. Vallens. §. 6. h. t. n. 8.

16 II. Non possunt præscribi limites Parochiarum, & Episcopatum, & quæ hujusmodi limitibus cohærent, modò sufficienter constet, eò usque illos fines fuisse præfixos. *c. quicumque c. licet c. inter memoratos causâ 16. q. 3. c. super eo de Parochiis. c. quia 9. h. t. cujus ratio est: ne termini Provinciarum confundantur. Quæ ex causa Hostiens. apud. Molin. disp. 79. id extendit ad limites Ducatum & Comitatum; secus est de limitibus prædiorum privatorum. c. volumus causâ 16. q. 4. d. c. 9. h. t.*

17 III. Res fisci. §. 9. *Instit. de Usucap. l. 18. l. 24. ff. de Usurpat. & Usucap.* Intellige tempore ordinario, puta 10. aut 20. annis: extraordinario enim, & longissimo tempore, hoc est, 40. annis præscribi queunt: *l. 4. C. de Prescript. 30. vel 40. annor.* Ethoc, si res fisco jam sint acquisitæ, seu incorporatæ. Aliud dicendum est de bonis vacantibus, sed fisco nondum nuntiatis, quæ tempore ordinario præscribuntur, sicut alia bona privatorum; videlicet cum bona fide & titulo mobilia triennio, immobile, decennio inter præsentis, & vicennio inter absentes, sine titulo verò 30. annis *d. l. 18. ff. de Usucap.* quæ ait, diutina possessione talia bona capi alii, diutina autem 10. aut 20. annos denotat. Neque adversatur *l. 1. C. de Quadriennii prescript. ibi: notum est à fisco questionem post quadriennium continuum super bonis vacantibus inchoandam non esse: etenim aliqui hanc legem accipiunt de bonis, fisco quidem denunciatis, nondum tamen ab eo occupatis, quæ quatuor annis præscribi autumant. Alii volunt, cit. legem loqui non de usucapione, sed præscriptione, seu exceptione quadriennii, nempe qui per quadriennium possedit rem fisco nondum nuntiata,*

si postea à fisco conveniatur, quadriennii exceptione defenditur, sed ad acquirendum dominium talis rei opus est diuturnâ possessione.

IV. Extra præscriptionem ordinariam sunt res & bona Principis. Sunt autem bona Principis in duplici differentia: quædam pertinent ad Principem, ut talem; alia ad principem tanquam privatum. Bona Principis primi generis dicuntur bona fiscalia, de quibus statim diximus. Bona Principis secundi generis vocitantur res dominicæ, aut bona patrimonialia: quæ non acquiruntur longi temporis præscriptione, per *l. 2. 3. & rubr. C. Ne rei dominicæ, vel templorum vindicatio temporis præscriptione submoveatur.* sed tantum longissimo tempore per *l. 3. & 4. C. de Prescript. 30. vel 40. ann.* Quidquid contra committantur Zoëf. *ad ff. de Usurp. & Usucap. num. 21.* Schambogen *ad Institut. de Usucap. §. 4.*

Planè si agatur de rebus ærarii, vel patrimonii Principis, seu de juribus Majestatis, sive prærogativis supremæ potestatis, hæc ab omni præscriptione omnino exempta sunt. Covar. *ad Reg. possessor. p. 2. §. 7.* tum quòd ne expressâ quidem conventionem diminuere ea Princeps possit: tum quòd eorum jurium reliqui extra supremum Principem sint incapaces. Unde nullâ temporis præscriptione acquirere, quis potest immunitatem vectigalium aut tributorum, quæ Principi penduntur in recognitionem supremæ Majestatis & subjectionis *l. 6. C. de Prescript. 30. vel 40. ann.* Panorm. in *c. cum nobis h. t.* Similiter à nullo subditorum adversus Principem præscribi potest summa illa, & suprema jurisdictio, quæ in eo consistit, quòd ab omnibus inferioribus Judicibus ad

ad Principem appelletur: hæc quippe Principi competit in signum supremæ jurisdictionis. Aliter se res habet in iis, quæ reservantur Principi non in signum supremæ jurisdictionis, sed solum in signum specialis dignitatis ac privilegii: ut sunt potestas legitimandi, restituendi famam, creandi notarios, cudendi monetam, indicendi tributa pro expensis aliquis belli, vel simili aliqua publica necessitate: hæc enim per inferiorem acquiri possunt præscriptione 40. annorum cum titulo, sine titulo spatii tanti temporis, quod hominum memoriam excedat. Bartol. in l. cunctos populos C. de S. Trinit. l. si publicanus ff. de Publican.

20 V. Præscriptionem ordinariam non admittunt res Civitatis. l. 9. ff. de Usurp. & usucap. junctâ autb. quas actiones C. de SS. Eccles.

21 VI. Res pupillorum tam mobiles, quam immobiles ne quidem longissimo tempore, id est, 30. vel 40. annis præscribi possunt, ita ut tempus pupillaris ætatis ad tempus præscriptionis computetur. l. 3. C. de Præscriptio. 30. vel 40. ann. Limitatur: ut usucapio contra defunctum inchoata impleatur contra eum, qui adhuc in utero est: nec enim voluit jus ob incertitudinem posthumi nascituri præscriptionem impedire; sed datur tamen postea restitutio in integrum. l. 45. ff. de Minoribus. l. un. C. Si adversus usucap.

22 VII. Res Minorum, contra quos non currit præscriptio, nisi extraordinaria, seu 30. annorum. d. l. 3. C. de Præscript. 30. vel 40. ann. l. 3. C. Quib. non objic. longi temp. præscript. l. 5. C. In quib. caus. in integr. restit. necess. non est.

23 VIII. Ordinariæ præscriptioni non sub-

jiciuntur, quæ lege, vel testamento alienari vetantur; uti prædium dotale, res primogenii vinculo alligatæ, feuda, fidei-commissa, legata, si, antequam hæc onera subierant, præscriptio incepta fuit. l. si fundum 16. ff. de Fundo dotali. l. fin. §. fin. autem C. Communia de Legat. An verò præscriptione extraordinariâ, seu longissimo tempore tricennio, vel quadriennio præscribi valeant, diversimodè DD. sentiunt, ut videre est apud Card. de Lugo de F. & F. disp. 4. sect. 8. n. 147. Covar. in Reg. possessor p. 3. §. ult. cum quibus in affirmativam transeo.

IX. Præscribi ordinario tempore ne-²⁴ queunt res furtivæ, aut vi possessæ, neque à fure, seu invasore, neque à tertio quodam, usquedum vitium fuerit purgatum, id est, res in potestatem prioris domini redierint. §. 4. & 5. Instit. de Usucap. vel quolibet modo vero domino fuerit satisfactum. l. 4. §. 3. ff. de Usurp. & usucap. cujus prohibitionis ea ratio datur: quia dispositione juris res furtivæ, aut vi possessæ, vitio reali laborant, cum quo proinde ad quoscunque possessores deveniunt. Huc quoque revocantur ea, quæ contra legem repetundarum Judici data sunt, & deinde ad tertium bonæ fidei possessorem pervenerunt: nam hæc perinde, ut furtiva, non nisi purgato vitio præscriptionem admittunt. l. 8. ff. ad Ad Leg. Jul. repetund. Dixi autem: res furtivas, aut vi possessas non posse præscribi tempore ordinario: cum communis & recepta sententia sit, res tales à tertio bonæ fidei possessore, puta ab emptore, aut hærede furis spatii 30. annorum, præscribi arg. l. sicut in rem 3. & l. omnes 4. C. de Præscript. 30. vel 40. ann. Sylvester V. præscriptio 2. n. 12.

§. VII.

- 25 *Forma* præscriptionis desumitur à requisitis; quæ quatuor: possessio, Titulus, Bona fides, & tempus à lege definitum:
- 26 *Primum* itaque requisitum est: *Possessio*: nam *sine possessione præscriptio non procedit* c. 3. de R. I. in 6. l. 25. ff. de Usurp. & usucap. c. 7. & 17. h. t. Debet autem possessio esse civilis, hoc est, detentio rei cum opinione domini. Naturalis possessio, licet iusta existat, cum tamen citra domini animum sit, hic nihil prodest. l. 13. §. 1. ff. de Publiciana in rem. act. l. 13. ff. de Usurpat. & usucap. enimvero cum præscriptio sit modus dominium acquirendi, quod non acquiratur sine animo & voluntate acquirentis, l. 55. ff. de O. & A. ideo necesse est, ealem hic intelligi possessionem, quæ animo, & voluntate domini res detinetur. Dissentit Vasquius l. 2. illustr. controvers. c. 52. & Valacius de Fure emphyt. 1. p. q. 8. n. 30. Hinc
- 27 *Inferes* I. Eum, qui est incapax possessionis respectu alicujus rei, nullo unquam tempore posse præscribere, consequenter licet laicus tempore, cujus initii, vel etiam contrarii memoria non existat, jus aliquod spirituale detinuerit, id tamen præscriptione acquirere non potest, per text. in c. 7. h. t.
- 28 *Inferes* II. Duos eandem rem simul in solidum præscribere non posse: non solum quia non datur duorum dominium in solidum, sed quia nec duo in solidum quoad civilem possessionem possessores esse queunt, l. 3. §. ex contrario ff. de Acquir. vel amitt. possess. Quo non obstante secundum partes, aut secundum diversa jura eadem res præscribi poterit à diversis, ita scilicet, ut unus præ-

scribat dominium, alter usufructum: nus dominium directum, alter utile: una pars præscribatur ab uno, alia ab alio. Item in eodem loco duo possunt præscribere jurisdictionem concurrentem, si uterque actus possessorios sufficientes sine prohibitione alterius exercuerit; nec tamen simpliciter erit jus & possessio utriusque in solidum, sed in actu, seu exercitio jurisdictionis semper melior erit conditio prævenientis juxta text. & DD. in c. proposuisti de Foro compet. Panorm. in c. auditis n. 14. h. t.

Inferes III. Casu quo fortè Cajus existens in possessione domus alienæ bonæ fide emptæ aliò profectus eandem domum relinquat vacuam, sed animò possessionem retinendi, alius verò eò diutius absente domus possessionem clam ingrediatur, illamque possidere incipiat, hoc inquam, casu non obstante clandestinâ possessione alterius, & absentia Cajum præscriptionem domus legitimo tempore complere posse. Ratio est: quia licet Cajus abeundo & relinquendo domum vacuam naturaliter possidere destinat, maximè postquam alter possessionem naturalem occupavit, tamen adhuc civiliter possidet, ac possessionem civilem retinet, & consequenter nihil impedit, quin præscriptio procedat per text. in l. 6. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. possess. Quod si autem Cajus longo tempore, nimirum 10. annis abfuerit, & ita oblivionem quasi suæ rei induxerit, tum amittet possessionem per l. 37. §. 1. ff. de Usurp. & usucap.

Inferes IV. Non plus aliquem præscribere, quam possederit, juxta vulgatum illud: *tantum præscriptum, quantum possessum* arg. l. 1. §. 5. ff. de itin. actusque priv. Gail. 2. Observ. 68. Berlich. p. 2. con-

conclus. 49. n. 23. Unde si Prælatus inferior contra Episcopum aliqua jura Episcopalia possideat, solum illa præscribet, quæ possedit, non alia. c. cum olim 18. h. t. ubi Panorm. num. 7. notat, eum, qui potestatem excommunicandi tantum præscribendo exercuisset, completâ præscriptione non præscripsisse potestatem suspendendi & absolvendi, quamvis illæ aliâs æquiparentur. c. quarenti de V. S. & c. is, cui 20. de Sentent. excom. in 6. Vid. Barb. de Fur. var. axiom. axiom. 185. cum cit.

31. Alterum requisitum est *Titulus*, sive causa ex se habilis ad transferendum dominium, vel aliud jus reale, ut sunt donatio, emptio, permutatio, do ut des, in dotem, aut in solum datio, transactio, occupatio rei pro derelicto habitæ, adjudicatio, legatum, fideicommissum, aditio hæreditatis, & ejusmodi. Quibus si tradens fuit dominus, & alienandæ rei potestatem habuit, ipsum dominium, sin minus, saltem usucapiendi conditionem transfert. l. nullo justo titulo 24. C. de Rei vindic. ex qua regula generalis deducitur, quod absque justo titulo non possit dominium per usucapionem, seu præscriptionem acquiri.

32. Debet autem in usucapione titulus vel verus intervenire, vel saltem rationabiliter existimatus. Titulus verus tunc intervenit, si res (intellige à non domino) verè tibi donata, vel legata, vel vendita est; quem sufficere, apud omnes peritos pro judicato est. Titulus rationabiliter existimatus tunc intercedit, si probabiliter creditur, titulum intervenisse, qui tamen à parte rei non intervenit, ut si Procurator vel servus tuus, cui emendam rem mandasti, falsò tibi persuaserit, se emisse, atque ita tradiderit; & hunc ad

præscriptionem esse idoneum dubitare non sinunt textus in l. 11. ff. pro emptore. ubi Jctus ait: quod vulgò traditum est, eum, qui existimat, se quid emisse, nec emerit, non posse pro emptore usucapere, hætenus verum esse ait, si nullam justam causam ejus erroris emptor habeat: nam si fortè servus, vel procurator, cui emendam rem mandasset, persuaserit ei, se emisse, atque ita tradiderit, magis esse, ut usucapio sequatur. Et in l. fin. §. 1. ff. pro suo. ubi Neratius id, quod dicitur cum falsa existimatione usucapionem procedere, ita interpretandum inquit, si error sit probabilis; veluti si ob id aliquid possideam, quod servum meum, aut ejus, cujus in locum hereditario jure successi, emisse id falsò existimem: quia in alieni facti ignorantia tolerabilis error est. Sanè titulus irrationabiliter putatus usucapionem non ponit. §. 11. Institut. h. t. Ideoque qui putat, se emisse, cum non emerit: sibi donatum, vel legatum esse, cum sit commodatum, aut depositum, pro emptore, pro donato, vel pro legato usucapere nequit. d. §. 11. l. 27. ff. de Usurpat. & usucap. l. 1. pr. ff. pro donato l. 2. & 3. ff. pro legato. Nec malè: quia opinio nihil ponit in re, & veritas prævalet opinioni, præsertim ubi (prout etiam in proposito contingit) vertitur error facti proprii, qui in jure non toleratur.

Cæterum titulus non ad omnem præ- 33
scriptionem, sed ad eam duntaxat, quæ trium, decem, aut viginti annorum est, desideratur. In præscriptione temporis longissimi, & multò magis in centenaria & immemoriali ordinariè titulus non requiritur, sed sufficit bona fides, quæ præscribens credit, se titulum habere, seu causam possidendi, tametsi fortè non

habeat. l. 3. & 4. C. de Praescript. 30. vel 40. ann. Ratio est, quod antiquitas possessionis & lapsus tot annorum dispositione juris habeatur pro titulo, & praesumatur ex tam longo temporis spatio
 34 justa possidendi causa. Et hoc quidem, quando aliunde non est praesumptio malae fidei in possidente, quae praesumptionem justi tituli elidat: neque jus resistit, ac positivè prohibet possessionem rei praescribendam: alioquin enim etiam in praescriptione longissimi temporis allegari & probari debet titulus, aut possessio temporis immemorialis. Qua de causa in c. 1. hoc tit. in 6. sancitum est, Episcopum, qui in Diocesi alterius Episcopi possidet Ecclesias, & decimas, contra eum non praescribere, nisi titulum ostendat, vel alleget tanti temporis praescriptionem, cujus contrarii memoria non existat.

35 Tertium praescriptionis requisitum absolvit *Bona fides*, id est, iudicium, quo quis prudenter statuit rem esse suam, aut se à debito esse liberum: nam *Possessor male fidei ullo tempore non praescribit. c. 2. de R. F. in 6.* Quae regula desumpta est ex c. fin. h. r. ibi: *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, synodali iudicio definimus, ut nulla valeat sine bona fide praescriptio, tam canonica quam civilis, cum generaliter omni constitutioni, & consuetudini sit derogandum, qua absque mortali peccato non potest observari.* Quibus verbis corrigitur Jus Civile, quod solum in initio praescriptionis bonam fidem requirebat, ita ut postea mala fides superveniens non officeret juxta §. *diutina* Instit. de Usucap. l. *si aliena* 10. ff. de Usurp. & usucap. l. *un.* C. de Usucap. *transf.* in praescriptione verò 30. vel 40. annorum simpliciter malam fidem admit-

tebat per l. 3. & seqq. C. de Praescript. 30. vel 40. ann. Sed

Dubitatur I. An qui ex ignorantia invincibili juris rem ut suam usurpat, habeat bonam fidem ad praescriptionem sufficientem? Affirmativam amplectitur Medina de Restit. q. 17. quam videtur etiam ut probabilem agnoscere Lessius de F. & F. l. 2. c. 6. dub. 5. Layman. in Theol. morali lib. 3. tr. 1. c. 8. numer. 11. moti, quod haec juris ignorantia, eo ipso quod sit invincibilis, sit inculcata, & consequenter apta bonam fidem inducere, quae ad praescribendum sufficiat arg. l. 25. §. 6. ff. de Hæredit. petis. Sed verius est, manifesti juris ignorantiam praescriptionem ordinariam impedire: tum quia praescriptio est modus acquirendi jure humano adinventus, ergo locum non habebit, ubi prohibet jus humanum; sed prohibet stante ignorantia juris clari. l. 31. pr. ff. de Usurp. & usucap. l. 4. ff. de Furis & facti ignor. l. 2. §. 15. ff. Pro emptore. tum etiam quia errans in jure claro non tantum praesumitur, sed etiam fingitur esse in mala fide: mala fidei namque possessorem esse, nullus ambigit, qui aliquid contra legum interdicta mercatur. l. 7. C. de Agriculis, & censitis. Quare, ut docet Panorm. in c. dudum de Decimis & in c. de quarta num. 12. h. t. si quid emisti à Prælatō sine consensu Capituli, putans hujus consensum non requiri, praescribere non potes, quia est error juris: secus, si arbitratus sis, illud consensisse, hic enim non est juris, sed facti error. Nec quicquam me movet adducta ratio: quia etsi simili ignorantia laborans non habeat malam fidem moraliter & theologicè, id est, malam conscientiam, habet tamen malam fidem civiliter, id est, à legibus reprobata.

Dixi notanter: ignorantiam juris manifesti impedire præscriptionem ordinariam: nam in præscriptione temporis longissimi 30. vel 40. annorum non obest: quia in hac nec titulus requiritur, nec mala fides nocet de Jure Civili. l. si quis 8. C. de Præscription. 30. vel 40. ann. De Jure Canonico verò tantum ea mala fides excluditur, quæ peccatum est. d. cap. ult. hoc tit. Non est autem peccatum invincibilis juris ignorantia. Lessius d. c. 6. num. 17.

37 Dubitatur II. An fides dubia ponat obicem præscriptioni, an non? Ubi præmitto, dubium esse vel speculativum, vel practicum. Speculativum est, quo quis in genere & absolute dubitat, an res sit sua, nec ne? Practicum, quo quis in particulari, & consideratis omnibus circumstantiis dubitat de rei dominio, & an rem licite retinere possit. Quibus præmissis.

38 Dico I. Dubium speculativum, si jam ad se inchoatæ possessionis impedire præscriptionem; si postea irruat, non impedire. Ratio prioris est: quia ut rem, quam quis antè non habuit, licite sibi vindicare incipiat, necesse est, ut determinate judicet, eam vel nullius esse, vel legitimo titulo ad se pertinere: quoniam si dubitet, inique facit sibi usurpando: cum non sit melior sua, quam alterius conditio. Ratio posterioris est; quia tunc procedit regula, quod sit melior conditio possidentis. cap. in pari. 65. de R. f. in 6. l. 128. ff. Eod. Qui enim possessionem jam coepit, non debet illam privari præcisè ex eo, quod in ejus intellectu desinat hic & nunc judicium de probitate domini, alioquin omnes præscriptiones facile vacillarent, sed insuper necesse est, quod inducatur probabile & mora-

liter certum judicium, cui prudenter assensus negari non potest, rem esse alienam. Huc faciunt etiam omnia jura, quæ statuunt, dubitantem haberi pro ignorante. l. ult. Cod. de Condit. indeb. l. in totum 76. ff. de Re judic. l. 1. ff. de Legat. 3.

Dico II. Dubium practicum non tantum impedire præscriptionem inchoandam, sed etiam inchoatæ cursum sistere: quia hoc dubium pugnat cum bona fide per l. 32. §. 1. ff. de Usurp. & usucap. ibi: Si quis id, quod possidet, non putat sibi per leges licere usucapere, dicendum est, etiamsi erret, non procedere tamen ejus usucapionem: vel quia non bona fide videatur possidere: vel quia in jure erranti non procedat usucapio. Et certe taliter dubitans, an licite possit rem retinere, si nihilominus retinet, hoc ipso peccat: tum quia se exponit periculo peccandi: tum quia, quod non est ex fide, hoc est, quod non fit cum determinato judicio conscientie esse licitum, peccatum est. Ad Roman. 14. §. ult. Clarissim. P. Paulus Mezger de Justitia nat. & object. cap. 4. §. 8. num. 6.

Dubitatur III. An mala fides respectu unius impediatur bonam fidem respectu alterius? Affirmo: quia impossibile est, ut circa eandem rem, & idem jus quis habeat respectu unius personæ bonam fidem & respectu alterius malam: qui enim habet scientiam rei alienæ respectu unius, in bona fide esse nequit, sed necessario putat, rem esse non suam: cum duorum dominium in solidum esse non possit, & omnes scire debeant, quod suum non est, ad alios pertinere, ut dicit Imperator in l. ult. C. Unde vi. & consequenter talis respectu nullius potest præscribere. Ratione tamen diversi juris bene

potest procedere, ut mala fides bonam non tollat, sic in una & eadem re unus potest habere dominium, & alius usufructum, tertius esse possessor: iste possessor potest esse in bona fide respectu domini, putans rem esse suam, & non alterius, & ita praescribere proprietatem; potest simul esse in mala fide respectu alterius, putans illum habere jus usufructus, & ita usufructum respectu illius non praescribet. Bartol. in l. naturaliter ff. de Usurpat. & usucap. num. 11.

40 Dubitatur IV. An & quomodo mala fides auctoris noceat, vel bona prodest successor ad praescribendum? Distinguo inter successorem singularem, seu particularem, qui ex titulo singulari, puta emptionis, donationis, legati &c. rem ab alio consequitur, ac inter successorem universalem, qui titulo universali, atque in universum jus defuncti succedit; &

Dico I. Bona fides auctoris prodest successor tam singulari, quam universali, ita ut, nisi in hoc mala fides superveniat, accessione temporis uti, & tempus, quo auctor rem bonae fide possedit, computare valeat cum tempore, quo ipse possidet, & sic complere tempus necessarium ad praescriptionem. §. 7. & 8. Institut. de Usucap. Ratio est: quia auctor tradit rem successor cum omni jure, quod ipse habuit, est autem pars juris, coepisse praescriptionem.

Dico II. Mala fides auctoris non nocet successor singulari, quod minus possit rem praescribere, inchoando à propria possessione bonae fidei. d. §. 8. Institut. de Usucap. l. §. pr. ff. de Divers. temporal. praescript. Ratio est: quia successor particularis non representat auctorem, consequenter licet auctor communicet illi omne jus, quod habuit circa rem, non

tamen hoc ipso ei communicat vitia personalia. Excipitur successor in re immobili, cui mala fides auctoris in tantum nocet, ut contra dominum ignorantem non possit praescribere, nisi tricennio. Novel. 119. c. 7. auth. mala fidei C. de Praescript. longi temp. Schambogen ad Institut. de Usucap. §. 8.

Dico III. Mala fides defuncti successor universali, seu haeredi usque adeo nocet, ut licet ipse sit in bona fide, à se tamen praescriptionem inchoare non possit. l. 11. C. de Acquir. pass. ubi dicitur: vitia possessionum à majoribus contracta perdurant, & successorem auctoris sui culpa comitatur, & l. 21. ff. de Divers. temporal. praescript. ex qua sic licet argumentari: quod defunctus non potuit praescribere, hoc neque haeres potest, atqui rem mala fide possessam defunctus non potuit praescribere, ergo rem mala fide possessam neque haeres poterit praescribere. Accedit ratio: quia cum haeres representet personam defuncti, habet & ipse tali casu malam fidem, nempe fictam fictione juris: hoc est, jura fingunt possessionem haereditatis initium capere ab illo puncto, & cum illa fide, qua defunctus coepit possidere, possessio namque defuncti eadem censetur cum possessione haereditatis. Facit l. 3. C. Communia de Usucap.

Verum haec assertio plurium DD. sensu restringitur ad praescriptionem ordinariam, seu longi temporis: eo quod praescriptio longissimi temporis 30. vel 40. annorum jure civili locum habeat, etiam cum vera mala fide. l. 8. C. de Praescript. 30. vel 40. ann. ergo multo magis cum mala fide ficta. Neque dixeris, in hoc jure civile esse correctum à jure canonico: id quippe solum correctum quoad ma-

Iam fidem veram, quæ cum peccato, vel periculo peccati conjuncta est: cum tota causa, cur Jus Canonicum voluerit corrigere Jus Civile fuerit, quia sine peccato, & animæ dispendio hæc Juris Civilis dispositio observari non poterat; ubi autem est ficta mala fides, nullum est peccatum Theologicum in possidendo, vel retinendo, ergo quoad hanc malam fidem non est correctum Jus Civile.

41 *Quintum*, quod hic exigitur, requisitum est tempus legitimum. Et hoc secundum naturam præscriptionis variatur, diciturque aliud *breve*, aliud *longum*, aliud *longissimum*, aliud denique *immemorale*.

42 *Breve* appellatur, quod est infra, vel supra triennium, minus tamen decennio. Hoc modo triennio præscribuntur res mobiles quantumvis pretiosæ, tam contra privatos, quam contra Ecclesias, saltem Romanæ inferiores. §. 1. *Instit. de Usucap. & Lon. C. de Usucap. transfor.*

43 Tempus *longum* sunt 10. anni inter præsentis, & 10. inter absentes, quo res immobiles cum titulo de Jure communi præscribuntur. *l. cum in longi C. de Longi temp. præscript.* Censebantur autem olim præsentis, qui sub eodem Provinciæ Præfide domicilium habebant. *l. fin. C. Eod.* absentes, qui sub diversis. Hodie præsentis dicimus, qui in eodem territorio, vel, si hoc minus amplum est, sub eodem Præfecto domicilium habent; absentes, qui non ita habent. P. Engel *h. t. f. 5. n. 29.* Inter Clericos autem eadem Provincia reputatur respectu ejusdem Archiepiscopatus.

44 *Longissimum* tempus sunt 30. anni, & ultra. Sic bona privatorum sine titulo triginta annorum spatio. *l. 3. & 4. C. de Præscript. 30. vel 40. ann.* res fiscales, Ecclesiarum, Romanæ inferiorum, Monaste-

riorum, Hospitalium, piarum caularum, & Civitatum spatio 40. annorum. *Auth. quas actiones C. de SS. Ecclesiis. Novel. III. & 131. c. 7.* res autem, maximè immobiles, Romanæ Ecclesiæ centum annis demum præscribuntur. *c. ad audientiam h. t.* Confer dicta ad §. 6.

Tempus *immemorale* est, cujus initii memoria non exstat; quod necessarium est toties, quoties nullum aliud sufficit. In specie locum habet & necessaria est præscriptio immemoralis, quando jus resistit præscribenti, hoc est, cum positivè possessionem prohibet juxta *c. 1. h. t. in 6.*

Quæres I. Quanto tempore præscribuntur obligationes, & actiones? R. actiones Civiles fecernendas esse ab actionibus criminalibus.

Actiones Civiles præscribuntur ordinariè 30. annis. *l. 3. C. de Præscript. 30. vel 40. ann.* Ordinariè inquam. Excipitur I. actio hypothecaria, quæ etsi quando competit contra extraneum, extinguatur annis 30. quando tamen agitur contra ipsum debitorem, ejusque hæredes, non excluditur, nisi lapsu 40. annorum. *l. 7. §. 1. Cod. Eod.* II. Actio redhibitoria, quæ 6. mensibus expirat: & actio quanti minoris, quæ terminatur anno. *l. 1. & seqq. ff. de Edilicio edict.* III. Eodem tempore finitur actio injuriarum. *l. 5. C. de Injuriis.* & regulariter omnes actiones pratorix pœnales. *l. 35. ff. de O. & A. princ. Instit. de Perpet. & tempor. actio.* IV. Actio doli, quæ biennio durat. *l. fin. C. de Doli mali except.* V. Querela inofficiosi testamenti, quæ quinquennio consumitur. *l. 34. C. de Inoffic. testaments.* & plures aliæ.

Actiones Criminales, & obligationes ex delicto ordinariè 20. annorum præscriptione tolluntur. *l. 12. Cod. ad Leg.*

M m m

Cor-

Cornel. de Fals. Excipitur accusatio adulterii, lenocinii, & peculatus, quæ quinquennio eliditur. *l. 5. C. ad Leg. Jul. de Adult. l. 7. ff. ad Leg. Jul. de pecul.* Præterea aliqua crimina valde enormia, ut læsæ Majestatis, parricidii &c. nullâ præscriptione præscribuntur per *l. fin. ff. ad L. Pompeiam de Parricid. l. 19. §. 1. ff. ad Leg. Cornel. de Fals. l. 4. de Apost.* Plura de his Civilistæ.

47 *Quares II.* Quanto tempore præscribantur servitutes? R. Servitutes tam reales, quàm personales, tam rusticas, quàm urbanas, tam discontinuas, quàm continuas cum bona fide, & titulo inter præsentés 10. inter absentes 20. annis, sine titulo autem 30. annis præscribi. *l. ult. C. de Præscript. longi temp.* quæ indistinctè statuit, servitutes longo tempore præscribi. In praxi tamem receptum est, ut servitutes discontinuæ sine titulo non præscribantur, nisi tempore immemoriali. Vid. *Pirrhing. b. t. n. 119. & seq.*

§. VIII.

48 *Finis Præscriptionis est bonum publicum:* unde *l. 1. ff. de Usurp. & usucap.* dicitur: *bono publico introducta est usucapio;* ob multiplicem rationem. *Primam* assignat *d. l. 1. ne scilicet quarundam rerum diu, & fere semper incerta dominia essent, cum sufficeret dominis ad acquirendas res suas statuti temporis spatium.* *Alter* est, ut importuna litium frequentia præcaveretur, & ut aliquando litium esset finis. *l. ult. ff. pro suo.* *Tertia,* ac minùs principalis, ut negligentia, ac desidia hominum res, ac jura sua prosequi negligentium vel acuat, vel puniatur. *l. 2. C. de annali except.*

§. IX.

49 *Effectus præscriptionis est vel generalis, vel specialis.*

Effectus generalis Præscriptionis est, quòd vel jus alienum perimat, vel dominium in præscribentem transferat, eumque ab onere restituendi liberet, etiam in foro conscientiæ, esto postea resciat obligationem suam, vel rem esse alterius: nam completâ jam præscriptione mala fides superveniens nil officit; hic enim subintrat Regula 73. Juris in 6. factum legitimè retractari non debere, etsi casus eveniat, à quo non potuit inchoari. *Ecce* ratio est: quia completo tempore præscriptionis cum bona fide, & aliis requisitis jam est translatum dominium in possessorem, aut extincta ejus obligatio, non tantùm in foro externo, sed etiam conscientiæ; quapropter licet postea comperiat, rem antea fuisse alienam, tamen non habet ampliùs malam fidem inducentem peccatum, atque aded hæc illi nihil nocet. Vid. *Fachin. l. 1. controu. c. 64. Covarr. in Reg. possessor p. 1. §. 1. n. 4. & 5. & p. 3. tot. §. 2. cum citatis.*

Effectus specialis præscriptionis immemorialis est I. Quòd id, quod est impræscriptibile, sive præscribi non potest, præscriptibile faciat. *Panormit. lib. 2. consil. 26. Anton. Natta. consil. 446. n. 12. Roland. à Valle consil. 3. num. 81. lib. 1.* Et hinc ea, quæ jure Gentium omnibus communia sunt, quæque regulariter præscribi nequeunt, spatio temporis immemorialis acquiruntur, & præscribuntur. *Francis. Balb. in tr. de Præscript. 4. p. quinta principal. q. 6. n. 5. & 8. ubi attestatur, hanc opinionem communiter esse receptam.*

II. Quòd in subjecto capaci possessionis habeat vim privilegii à Principe concessi. *c. super quibusdam §. præterea & ibi Gloss. in V. non exstat de V. S. Natta. d. consil. 446. n. 11. Roland. à Valle. con-*

fit. 66. n. 6. & consil. 89. n. 9. lib. 2. Consequenter illud, quod est acquisibile privilegio, potest etiam acquiri præscriptione immemoriali. Latè Decius in consil. 589. n. 2. & in consil. 649. Cœvall. in tr. de Cognit. per viam violent. n. 224.

§. III. Quod hæc præscriptio immemorialis non comprehendatur statuto, aut lege generalibus tantum verbis excludente præscriptionem per clausulam: non obstante præscriptione; arg. l. 3. §. ductus aqua. ff. de Aqua quotid. & astiva Layman in Theolog. morali lib. 3. tr. 1. c. 8. n. 13. P. Engel h. r. sub n. 33.

§. X.

§. Contraria sunt modi, quibus præscriptio vel non procedit, vel dormit, vel interrumpitur, aut rescinditur.

Non procedere dicitur præscriptio, quando ob defectum alicujus conditionis requisitæ non potest incipere, ut si in præscriptione triennali, decennali, aut vicennali desit titulus, bona fides, aut possessio civilis.

§. Dormire dicitur præscriptio tunc, quando legitime inchoata ob impedimentum superveniens suspenditur, & quiescit, ita tamen ut remotò impedimentò denuo procedat, possitque tempus subsequens continuari cum præcedente, deducto solum tempore intermedio inutili. Sic dormit contra pupillum durante ætate pupillari. l. 48. ff. de Acquir. rer. dom. l. 10. ff. Quib. mod. servit. amitt. l. 3. C. de Præscript. 30. vel 40. Ann. contra minorem durante minoritate. l. 3. C. Quib. non obicit. longi temp. præscript. l. ult. C. In quib. caus. in integr. restit. necess. non est. d. l. 3. C. de Præscript. 30. vel 40. ann. contra Ecclesiam sede vacante, aut Prælato excommunicato, vel quomodocunque agere

impedito. c. 1. c. 14. c. 15. h. r. Item tempore sævientis belli, aut grassantis contagionis, dum non est in loco, qui jus dicat. c. 10. Eod.

Interrumpi præscriptio potest vel naturaliter, vel civiliter. Naturaliter interrumpitur: si aliqua ex conditionibus requisitis deficiat, fortè quòd mala fides superveniat, titulus resolvatur, possessio amittatur. DD. in l. naturaliter ff. de Usurpar. & usucap. Etsi verò Felinus cum aliis opinetur, ob tituli, vel bonæ fidei defectum non interrumpi, sed dormire, ac sopiri præscriptionem, ita ut bonâ fide postmodum redeunte, continuari possit; verius tamen est, omnino interrumpi, ita ut debeat de novo inchoari. Molin. de F. & F. tr. 2. disp. 78. n. 10. Civiliter præscriptio interrumpitur, quando jus possidendi per aliquem actum juridicum in dubium vocatur, quod, ut alibi commemoravimus, fieri potest per citationem, litis contestationem, & maxime per sententiam.

Quæstio hic agitur: an litis contestatio non tantum præscriptionem longi temporis, sed etiam triennemalem interrumpat?

Affirmativam evincere videtur textus in l. 2. C. de Annali except. quo perspicue insinuat, præscriptionem triennemalem quoque interrumpi per litis contestationem, eò ipsò, quòd ibidem dicatur interrumpi etiam per denuntiationem factam Præsidi, si possessor præscribens propter absentiam, potentiam, vel infantiam conveniri non possit. Juvat quoque text. in l. nemo 10. Cod. de Acquir. & retin. possess. in qua generaliter & indistinctè decernitur, legitimam possessionem cessare, ubi litis contestatio intervenerit. Et hæc sententia communior usque comprobata est.

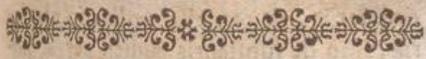
57 Verùm ut jura juribus concordentur, neque facillè admittatur antinomia inter *Digesta*, & *Codicem*, valde probabiliter sustineri potest, triennem præscriptionem non interrumpi litis contestatione, sed tantùm per sententiam definitivam per *l. 2. §. ult. ff. Pro emptore. & l. post acceptum. 10. ff. de Rei vindic.* Ratio, cur non tam facillè interrumpatur præscriptio triennalis, ea datur, quòd hæc potissimùm in favorem præscribentis inducitur; econtra præscriptio longissimi temporis maximè contra negligentiam, & in odium non exigentis debitum concessa sit, & respectu præscribentis minimè favorabilis, consequenter etiam solà citatione interrumpitur, ut in *Tit. 3. sub num. 98.* dictum; præscriptio verò longi temporis medio modo se habet, & partim ob favorem præscribentis, partim ob odium & negligentiam non petentis comparata est, sicque litis contestatione tanquam modo quodam medio inter citationem, & sententiam interrumpitur: ita namque convenienter observari videtur juris ordo, & ratio. *Gail. l. 1. observ. 64. n. 22.*

58 Ne autem prædictis Legib. obloquatur *l. 2. Cod. de Annali except.* intelligenda est, non de vera, & absoluta interruptione, sed potius de suspensione, ita videlicet, ut lite pendente, vel durante impedimento, quo minus possessor conveniri possit (de quo casu solum loquitur *d. l. 2.*) nulla currat præscriptio, vel usucapio, sed quasi dormiat, & in suspensio maneat, donec lis finiatur, & sententia sequatur, postea verò rursus continuetur, si sententia pro possessore lata sit; atque ideo in *d. l. 2.* dicitur in illo casu sufficere denuntiationem factam Præfidi ad omnem temporalem interruptionem, quæ

verba rectè accipiuntur de suspensione, non verò de propriè dicta interruptione. Unde etiam in fine subjungitur: *omnibus aliis, quæ de longi temporis præscriptione, vel 30. vel 40. annorum curriculis constituta sunt, in suo robore duraturis.* Ad *l. 10. C. de Acquir. & retin. possess.* respondeo, eam exaudiendam esse in sensu accommodo, & proportionaliter aliis *supra cit. legib.* quæ in usucapione triennali propter litem contestatam malam fidem, & consequenter interruptionem non inducunt, sed duntaxat in longi temporis præscriptione; de hac igitur commode exponi potest prædicta *Lex*, cum necessariò limitari debeat: quòd enim litis contestatio simpliciter, & quoad omnes juris effectus in ficta mala fide possessorem non constituat, atque adeò *d. l. 10.* generaliter accipi nequeat, patet: quia alias, si lite pendente res possessa casu fortuito periret, ipse reus ejusmodi rem possidens propterea teneretur instar malæ fidei possessoris, quod repugnat æquitati, & *l. illud quoque 40. ff. de Hæredit. petit.* Quare litis contestatio fictione juris malam fidem inducit tantùm quoad impediendam longi temporis præscriptionem, & perceptionem fructuum, quoad alia verò relinquit possessorem in bona fide: neque absolute vel à parte rei malæ fidei possessorem efficit, cum tantùm causet dubium speculativum.

Denique rescindi dicitur præscriptio jam completa, quando adversus eam restitutio in integrum conceditur. Conceditur autem I. Minoribus quadriennio continuo à die, quo majores facti sunt, id est, ab anno 25. completo usque ad annum 29. completum. *l. un. C. Si advers. usucap.* II. Ecclesiis & piis locis integro quadriennio numerando à die, quo re

intellecta integrum fuit restitutionem pe-
tere. c. 1. & 2. h. r. in 6. junctâ l. ult. Cod.
de Temporib. in integr. restit. III. Ex causa,
quæ judici iusta videbitur, restitutio etiam
indulgetur Majoribus. l. 1. ff. Ex quibus
caus. Major. qualis causa iusta censetur, si
legitimè constet, aliquem non potuisse
prescriptionem litis contestatione inter-
rumpere propter absentiam causâ Reipub-
licæ, Studiorum, vel ob aliam similem
rationem. An verò talis iusta causa sit,
ignorantia prioris domini, ambigitur? ne-
gativa tamen juri magis est consentanea:
siquidem si ignorantia iusta causa esset,
prescribens plenissimè securus non esset
contra l. 4. in fin. Cod. de Prescript. 30. vel
40. ann. & finis usucapionis obtineri haud
posset, nullusque foret litium finis contra
l. 5. princ. ff. Pro suo.

TITULUS XXVII.

De Sententia, & re ju-
dicata.

Post probationes, exceptiones, repli-
cationes, &c. ac hinc inde allegata
merita causæ sequitur conclusio in causa,
& post hanc sententia, quæ nisi ab ea ap-
pellatum sit, transit in rem judicatam.

Pars I.

De Conclusionem in causa.

SUMMARI A.

1. Quid sit conclusio in causa. 2. 3. & quotuplex?
4. 5. 6. In causa concludere debet pars utraque 7. &
8. si alterutra detrectet, à Judice cogitur.
9. Conclusio in causa est necessaria in omni pro-
cessu ordinario.
10. Quo modo, 11. & cur fiat?
12. & seqq. Effectus conclusionis in causa, &
quando post eam probatio recipiatur?

§. I.

Definitur conclusio in causa, quòd sit
controversie ad decisionem submissio.
Strauch. dissert. 26. aphor. I.

§. II.

Dividitur conclusio in causa I. in ex-
pressam, & tacitam. Expressa est, quan-
do simpliciter, expressis, & disertis
verbis renuntiatur omnibus probationi-
bus, & exceptionibus juris, & facti. Ta-
cita, quando non ita verbis expressis re-
nunciatur, sed partes nullâ interpositâ
protestatione de amplius deducendo jure
suo simpliciter referunt causam ad sen-
tentiam. vulgò: Bitten den Richter
stracks das Urthl zu sprechen. Termin-
6. 49. Speculator. in tit. de Renunt. & con-
clus. per tot.

II. Dividitur conclusio in causa in pu-
ram, & eventualem. Pura est, quæ simpli-
citer, & absolute causam concludit. Even-
tualis, quæ fit cum conditione, protesta-
tione, & reservatione: veluti si etiam pars
adversa concludat: si ea nihil novi amplius
attigerit, vel alioquin nihil facti de novo
emerferit; &c. Atque hoc modo conclu-
dendi semper uti deberet ille, qui prior
concludit: cum enim nesciat, an non adver-
sarius adhuc aliquid in medium sit prola-
turus, quod responsionem, aut refutatio-
nem postulet, nunquam deberet sibi ipsi
penitus os occludere, & simpliciter om-
nibus allegationibus, aut responsionibus
renuntiare.

§. III.

Causa efficiens conclusionis in causa est
vel principalis, vel instrumentalis.

Principalis sunt Partes concludentes.
Et quidem ut ad sententiam procedi pos-
sit, necessum est, ut pars utraque in causa

M m m 3

con-